

Eläinten terveys ETT ry
PL 221
60101 Seinäjoki

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

KIRJALLINEN LAUSUNTO LUONNOKSESTA MAA- JA METSÄTALOUSHMINISTERIÖN ASETUKSEKSI ZONOOSEISTA

Eläinten terveys ETT ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto zoonoosiasetusluonnoksesta. Asetus mahdollistaa edelleen turvallisten elintarvikkeiden tuottamisen Suomessa.

Asetusluonnoksen yksityiskohtaisempi tarkastelu:

9 § salmonellakantojen toimittaminen Ruokavirastoon

ETT pitää hyvänä, että asetuksella mahdollistettaisiin myös vaihtoehtoisten tutkimusmenetelmien käyttö, jos kyseisten menetelmien validointi standardeihin perustuen mahdollista. Diagnostiikan kehittyessä myös pikamenetelmät saneerauksen yhteydessä otettuihin näytteisiin tulevat mahdolliseksi ja laboratorioden (ml. Ruokaviraston) kuormitus vähenee.

Asetuksen muutos verrattuna vanhaan olisi, että saneerauksen aikaisten näytteiden todettuja salmonellakantoja tyytettäisiin vain Ruokaviraston niin ohjeistaessa. Vakuutuskorvauspäätösten yhteydessä on usein tärkeää tietää, mikä salmonellaserotyyppi on kyseessä ja joissain tapauksissa tarvitaan myös tarkempi faagityypitys tai vastaava tutkimusmenetelmä. Käytännössä on tullut esille myös tapauksia, että tilalle on kesken salmonella-saneerauksen tullut eri salmonellaserotyyppin aiheuttama uustartunta ja taudinpurkaus, kuin mitä tilalta alun perin todettiin. Tällöin salmonellatartunta on levinnyt tilalla uudelleen ja saneeraus pitkittynyt. On siis tärkeää, että myös toimijan pyynnöstä voidaan saada tarkempi tulos salmonellakannasta.

32 §:n mukaiset poikkeusluvut:

Rakennemuutoksen aikaansaama tilakoon kasvu ja tuotannon kestävyys on huomioitu hyvin täsmentämällä epidemiologisten yksiköiden määritelmää salmonellatartuntojen osalta. Epidemiologisten yksiköiden mahdollistamalla poikkeuslupamenettelyllä voidaan tuotantoketjun toiminnan jatkuvuus taata elintarviketurvallisuutta vaarantamatta ja toisaalta välttää tartunnasta vapaiden eläinten lopettamiselta. Näin ollen tuotannon kestävyys turhaa hävikkiä vähentämällä on paremmalla pohjalla.

Sikasektorilla Sikaloiden terveystuokitusrekisteri Sikava ja siihen pohjautuva kansallinen laatujärjestelmä pyrkii edelleen ylittämään lainsäädännön tason salmonellatilanteissa.

Asetuksen 32 § säädökset poikkeusluvista eivät kuitenkaan ole yksiselitteiset. Asetusluonnoksessa käytetty termi eläinterveysviranomaisen viittaa eläintautilaissa kunnaneläinlääkäriin, aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin ja Ruokavirastoon. Asetuksessa ei säädetä sitä miltä viranomaiselta poikkeuslupaa haetaan ja miten esim. ketjun muut toimijat alku-

tuotannon toimijan lisäksi saavat tiedon myönnettyistä poikkeusluvista, jotta eläimiä voitaisiin siirtää tai teurastaa ilman kuumennuskäsittelyä. Suomessa eläinten siirroista toiseen pitopaikkaan ja teurastamolle vastaa käytännössä aina sopimusteurastamo.

Erillinen epidemiologinen yksikkö on määritelty muistiossa. Poikkeusluvan myöntävälle viranomaiselle voisi olla avuksi vielä erillinen ohje, jossa annetaan tarkemmat ohjeet epidemiologisen yksikön määrittelylle, jotta tulkinnat eri viranomaisten välillä olisivat mahdollisimman tasapuoliset.

Poikkeuslupien osalta asetusluonnoksessa käsitellään vain eläinten siirtoja toiseen pitopaikkaan. Muistion perusteella poikkeuslupia voidaan kuitenkin hyödyntää myös eläinten teurastamiseksi ilman kuumennuskäsittelyvaatimusta. Tämä olisi selkeyden vuoksi hyvä mainita myös asetuksessa.

Epidemiologisten yksiköiden ja poikkeuslupien osalta on erilaisia vaatimuksia näytteenotolle sen mukaan, onko erillinen epidemiologinen yksikkö ollut jo olemassa ennen tartuntaa vai onko erilliset epidemiologiset yksiköt perustettu vasta tartunnan toteamisen jälkeen. Asetuksessa tulisi määritellä tarkemmin, millä kriteereillä tai missä vaiheessa pitopaikan salmonellatartunta todetaan eli riittääkö varmistamaton tulos vai tarvitaanko tartunnan toteamiselle varmistus Ruokaviraston laboratoriossa. Myös tässä vaiheessa tiedonkulku laboratorion, viranomaisen ja toimijan (sekä teurastamon tmv. toimijan) välillä on varmistettava ja toimittava viivytyksettä.

32 §:n 2 momentin 4 kohdassa parempi termi tautitilanteen seuraamiselle olisi tautivapauden seuraaminen. Poikkeusluvan myöntävälle viranomaiselle voisi olla avuksi, jos esimerkiksi erillisessä ohjeessa annettaisiin suuntaviivat tarvittavista näytteenottoista tautivapauden seuraamiseksi. Käytännössä kohdassa 4 noudatetaan samoja näytteenotto-sääntöjä kuin kohdassa 2.

33 §:n ilmoitus taudin hävittämistoimenpiteistä

Eläintautilain 69 §:n mukaan kunnaneläinlääkäri on valvottava taudin hävittämistoimenpiteiden toteuttamista. Vaikka salmonellasaneeraussuunnitelman varsin usein laatii ulkopuolinen asiantuntijaeläinlääkäri, tulisi kunnaneläinlääkärit viranomaisina sitouttaa nykyistä paremmin seuraamaan alueensa tuotantoeläintiloilla mahdollisesti tehtävien salmonellasaneerausten toteutumista ja myös osallistumaan saneerausten aikana tehtäviin seurantanäytteenottoihin.

34 §:n mukainen päätöksen kumoaminen

Pyläkän mukaan taudin leviämisen estämiseksi tehty päätös voidaan kumota, kun taudin hävittämistoimenpiteet on suoritettu hyväksyttävästi loppuun. Tämä tarkoittaa sitä, että pelkästään salmonellan suhteen kielteisellä tuloksella tutkitut, salmonellarajoittavien peruuttamiseksi otetut uloste- ja tuotantoympäristönäytteet eivät riitä, vaan myös salmonellasaneeraussuunnitelmassa mainittujen toimenpiteiden tulee mahdollisia vuodenaikojen ja sääolosuhteiden aiheuttamia poikkeuksia lukuun ottamatta olla toteutettu. Asianmukaisesti toteutettu taudin hävittäminen edellyttää usein myös toimenpiteitä, joilla uusintatartunnan riskiä voidaan merkittävästi pienentää.

Tämä asetuksen kohta vaatii kuitenkin selkiyttämistä toimintatapojen osalta. Ennen rajoittavien purkupäätöksen yhteydessä viranomaisen tulisi aina olla yhteydessä myös saneerauksesta vastaavaan henkilöön, jonka kanssa yhdessä voitaisiin pohtia, onko kaikki sellainen taudin hävittämiseksi tehty, että uusintatartuntariskikin on mahdollisimman pieni. Toisaalta rajoittavien määräyksien voimassaolon pitkittäminen aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia tuotantoketjujen toiminnalle. Elinkeino toimii myös oma-aloitteisesti tautiriskin

hallitsemiseksi rajoittavien purkupäätöksen jälkeen mm. ottamalla kohdennettuja oma-valvontanäytteitä esim. pitopaikassa tai teurastamosta. Taudin hävittämisestä vastaa usein toimijan apuna yksityinen eläinlääkäri, joka myös laatii saneeraussuunnitelman. Yhteistyö ja tiedonkulku virkaeläinlääkäriin, toimijan ja yksityisen eläinlääkäriin välillä on ol-tava sujuvaa.

*"Jos nautojen tai sikojen pitopaikkaa koskevan päätöksen perusteena olevan laborato-riotutkimuksen tulosta epäillä virheelliseksi laboratorionkontaminaation tai muun perustellun syyn takia taikka päätöksen syynä on ollut salmonellatartunnan toteaminen yksittäisen eläimen tutkimuksessa tai tuotantoympäristöstä, rehusta tai rehuympäris-töstä otetusta yksittäisestä näytteestä, päätöksen kumoamiseksi kuitenkin riittää, että 1 momentin **2 kohdassa** tarkoitettua ensimmäisestä tutkimuksesta on saatu negatiivi-nen tulos ja että muut 1 momentissa säädetyt vaatimukset täyttyvät."*

Edellä mainitussa lainauksessa tarkoitettaneen 1 momentin 3 kohtaa? Tämä on tervetul-lut ja turhaa näytteenottoa sekä kustannuksia vähentävä uudistus. Käytännössä tulee vas-taan tilanteita, että esim. laitumelta tai kylmäpihatosta omavalvontana otetusta nautojen yhteisulostenäytteestä todetaan salmonellaserotyyppejä, jotka viittaa ympäristöperäiseen tartuntaan. Salmonellasaneeraussuunnitelman laatimista varten otetaan tavallisimmin varsin kattavasti uloste- ja tuotantoympäristönäytteitä. Jos näistä näytteistä ei todeta sal-monellaa, ei voida olla varmoja, oliko tilan eläimissä ylipäättään ollenkaan salmonellatar-tuntaa, vai oliko kyse ulostenäytteen suorasta kontaminoitumisesta esim. lintujen ulos-teilla.

37 §:n mukainen eläinterveysviranomaisen tiedottamisvelvollisuus:

Asetusluonnoksessa on selkiytetty teurastamon ja tarkastuseläinlääkäriin tiedoksisaantia. Kuitenkin teurastamon osalta rajoittavat määräykset tulisi saattaa tiedoksi ensisijaisesti eläinlogistiikasta vastaavalle taholla.

ETT ehdottaa pykälän 5) kohtaa täsmennettäväksi seuraavasti: "5) rehualan toimijaa, joka toimittaa pitopaikkaan rehua tai valmistaa pitopaikassa rehua (rahtisekoittaja)".

ETT ehdottaa myös, että uudistuvien tietojärjestelmien myötä tulisi selvittää, voisiko myös Sikava ja Naseva saada tiedon rajoittavien määräysten asettamisesta tai purkamisesta nii-den pitopaikkojen osalta, jotka ovat mukana kyseisissä tietojärjestelmissä. Molemmissa järjestelmissä on sisäänrakennettuna useita erilaisia käyttäjäprofiileja, joiden avulla järjes-telmään siirretty tieto tavoittaa vain ne tahot, joita muutenkin eläinterveysviranomaisen tulisi asetusluonnoksen mukaan tiedottaa (eläintenpitäjä, teurastamo, tarkastuseläinlää-käri, meijeri). Edellä mainittujen toimijoiden lisäksi rekistereihin tallennettu tieto tavoit-taisi myös pitopaikan terveydenhuollosta vastaavan yksityisen eläinlääkäriin. Rajapinnan avulla toteutettava tiedonsiirto parantaisi rekistereiden tiedon ajantasaisuutta ja tiedon luotettavuutta.

Asetuksessa ei säädetä positiivisen tutkimustuloksen ilmoittamisesta.

6 luku STEC-seuranta

Zoonosiasetusluonnoksen muistiossa todetaan, että elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin liittyvät ihmisten EHEC -epäilyt tulee selvittää elintarvikelain nojalla ja kotieläinpi-hoihin sekä harrastuspaikkoihin liittyvät ihmisten EHEC -epäilyt tulee selvittää eläintauti-lain nojalla. Velvoite koskee kaikkia eläinlajeja. Koska velvoite tartuntojen selvittämiseen tulee suoraan lakitasolta, asiasta ei olisi enää tarpeen säätää asetuksessa. Ruokaviraston tulee ohjeistaa näytteenotto pitopaikassa.

Tässä yhteydessä on syytä varmistaa, että ihmisillä todettujen STEC -tartuntojen lähteenä olevat nautatilat eivät lainsäädännöstä tai muusta syystä johtuen joudu asemaan, jossa ne eivät voi jatkaa tuotantoaan. Näiden tilojen asema ja toimintamallit niiden suhteen tulee selkiyttää jo etukäteen

LIITE 2

Näytteenotto nautojen ja sikojen pitopaikoissa

Kohta 1 (Yleiset näytteenoton vaatimukset) ja kohta 7.2. (Ulostenäytteenotto taudin leviämisen estämiseksi tehdyn päätöksen kumoamiseksi):

Lypsykarjojen makuuparsipihatoissa on erityisesti kohdan 7.2. näytteenotossa perusteltua ottaa näytteet rektaalaisesti ja yhdistää ne enintään 20 eläimen yhteisnäytteiksi. Näytteenotosta pidetään kirjaa siten, että tiedetään, mitkä eläimet ovat mukana missäkin yhteisnäytteessä. Näin menetellen säästetään huomattavasti työtä ja kustannuksia, jos jostakin yhteisulostenäytteestä vastoin oletuksia löytyy salmonellaa ja joudutaan jäljittämään, mikä eläin tai eläimet ovat kyseessä. Jos salmonellaposiitiviseksi todetussa yhteisulostenäytteessä mukana olevat eläimet ovat tiedossa, selvittää ottamalla yksilökohtaiset ulostenäytteet kyseisistä eläimistä. Jos näytteet on otettu pihatton lattialta, eikä tuota edellä mainittua tietoa salmonellaposiitiviseksi todetussa yhteisnäytteessä mukana olevista eläimistä ole, täytyy ottaa yksilökohtaiset ulostenäytteet esim. koko 200 lehmän karjasta (kolmen lypsyrobotin tila, joka ei ole niinkään harvinainen). Tämä saneeraukseen kuuluva omavalvontanäytteenotto ei toki tapahdu valtion kustannuksella, mutta kyse onkin kokonaistaloudellisuudesta ja saneerauksen sujuvuudesta. Käsittelyyn tottuneilta eläimiltä ja tottuneelta näytteenottajalta rektaalisesti tehty näytteenotto sujuu lähes yhtä nopeasti, kuin näytteiden kerääminen pihatton lattialta. Kumartelu eläinten seassa ympäri pihattoa ei sekään ole aivan riskitöntä. Pienemmissä ryhmäkarsinoissa olevilta nuoremmilta eläimiltä rektaalisesti tehty näytteenotto on hankalampaa ja näytteet voidaan ottaa karsinan pohjalta.

Seinäjoella 11.1.2021



Ina Toppari

toiminnanjohtaja
Eläinten terveys ETT ry